

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
ПОРУШЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН
ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ
НАЛЕЖНОСТІ, РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ,
ІНВАЛІДНОСТІ ТА ЗА ІНШИМИ ОЗНАКАМИ**

Березинець О.Ю., курсант 312 навчальної групи ННІ №1НАВС.

Науковий керівник: доцента кафедри кримінального права,
кандидат юридичних, доцент Семенюк О.О.

Актуальність теми. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; кожен має право на свободу світогляду і віросповідання (ст.ст. 24 і 35 Конституції України).

З метою надійного захисту цих прав і свобод законодавець встановив кримінальну відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками у ст. 161 КК України. При фактичній наявності значної кількості випадків порушень рівноправності громадян в Україні, стаття 161 КК України на практиці застосовується вкрай епізодично, що можна пояснити високим рівнем латентності цього виду злочинів. Переважна більшість порушених кримінальних проваджень та винесених постанов про відмову у порушенні кримінальних проваджень припадає на період виборчих перегонів в країні. У згадані періоди

застосовуються «брудні» політичні технології, що межують з порушенням законодавства у сфері міжнаціональних стосунків у державі.

Суспільні відносини, які захищаються нормою, що міститься у ст. 161 КК України, не є однорідними. Одні з них спрямовані на забезпечення внутрішньої безпеки України, тобто на дотримання міжрасового, міжнаціонального, міжрелігійного миру та злагоди в державі і входять до складу суспільних відносин, що становлять основу національної безпеки України. Інші – спрямовані на забезпечення правового статусу громадян у частині дотримання принципу рівноправності при реалізації ними конституційних прав і свобод.

Посилаючись до міжнародного та іноземного досвіду кримінально-правової протидії порушенню рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками через звернення саме до кримінальної відповідальності за порушення рівноправності громадян, слід виокремити наступне: а) найбільш помірковано і цивілізовано кримінально-правові заборони з цього приводу встановлені в державах-репрезентантах романо-германської та англо-американської правових сімей, а найменш виважено – у країнах мусульманської правової сім'ї, де передусім надсудоро караються посягання на права й інтереси мусульманської громади та на релігійні догми ісламу; б) іноземний законодавець, зазвичай, розмежовує порушення рівноправності громадян, публічні заклики (агітацію та пропаганду) до ненависті чи дискримінації та геноцид, і таку диференціацію пропонується визнати позитивною; в) КК зарубіжних країн визнають об'єктами порушення рівноправності громадян різні

суспільні відносини, що дозволяє говорити про незбалансованість та неоднозначність дефініцій цього злочину.

Основним безпосереднім об'єктом злочину є рівність громадян у їх конституційних правах та рівність їх перед законом як принцип конституційно-правового статусу людини і громадянина. факультативними додатковими об'єктами можуть бути честь і гідність особи, її життя, здоров'я, власність. Потерпілим від цього злочину може бути як громадянин України, так і іноземець або особа без громадянства.

З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у формі: 1) дій, спрямованих на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі і гідності; 2) образи почуттів громадян у зв'язку з їх релігійними переконаннями; 3) прямого чи непрямого обмеження прав громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; 4) встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за зазначеними вище ознаками.

Суб'єкт злочину - загальний. При цьому не має значення, чи вчинено злочин представником так званої титульної нації або національної меншини, європейської раси або негроїдної, віруючим або атеїстом, а так само, чи належать суб'єкт злочину і потерпілий до однієї раси, національності, конфесії тощо.

З суб'єктивної сторони злочин характеризується виною у вигляді прямого умислу. У третій формі він може бути вчинений як з прямим, так і непрямим умислом. Крім того, для першої його форми характерною є наявність спеціальної мети - розпалити національну, расову чи релігійну ворожнечу в країні чи окремому її регіоні або принизити національну честь і гідність представників окремих національних груп. Ставлення

винного до тяжких наслідків (ч. 3 ст. 161 КК України) може бути як умисним, так і необережним.

Кваліфікованими видами цього злочину (ч. 2 ст. 161 КК України) є дії, зазначені у ч. 1 ст. 161: 1) поєднані з насильством, обманом чи погрозами; 2) вчинені службовою особою; 3) були вчинені організованою групою; 2) спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки.

Слід підсумувати, що рівноправність громадян є правовим принципом, який виступає складовою частиною конституційно-правового статусу громадянина України. А також кримінально-правовий захист рівноправності громадян за чинним кримінальним законодавством України здійснюється низкою кримінально-правових норм, які входять до різних розділів КК України та передбачені ч. 2, 3 ст. 110, п. 14 ч. 2 ст. 115, ст. 161, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 122, ч. 2 ст. 126, ч. 2 ст. 127, ч. 2 ст. 129 та ст. 442. При цьому норми, передбачені ст. 161 КК України, є загальними щодо норм, передбачених у вищевказаних статтях КК України, які є спеціальними, що виключає кваліфікацію за сукупністю.

Суспільні відносини, які захищаються нормою, що міститься у ст. 161 КК України, не є однорідними. Одні з них спрямовані на забезпечення внутрішньої безпеки України, тобто на дотримання міжрасового, міжнаціонального, міжрелігійного миру та злагоди в державі і входять до складу суспільних відносин, що становлять основу національної безпеки України. Інші - спрямовані на забезпечення правового статусу громадян у частині дотримання принципу рівноправності при реалізації ними конституційних прав і свобод.